

Nr 156.

Godkänd av första kammaren den 30 april 1918.

Godkänd av andra kammaren den 30 april 1918.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl. jämte en i ärendet väckt motion.

(Första särskilda utskottets utlåtande nr 13.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 14 januari 1918 avlåtna propositionen, nr 2, med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1918 har Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvaktan på proposition angående krigstidstillägg för år 1918 åt vissa f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor med flera undervisningsanstalter beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av 1,000,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 15 mars 1918 avlåten proposition, nr 178, föreslagit riksdagen att

I) a) för beredande under år 1918 av krigstidstillägg åt sådana f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, vilka

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 14 saml. 57 häft. (Nr 156—158.) 1

den 1 januari 1918 äga åtnjuta pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, å tilläggsstat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,075,000 kronor;

b) förklara, att krigstidstillägget skall till varje dylik f. d. befattningshavare utgå med 200 kronor jämte en tredjedel av årsbeloppet av befattningshavaren tillerkänd pension eller understöd, dock tillhopa högst med 700 kronor, under iakttagande likväl,

dels att från åtnjutande av dylikt tillägg undantages sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, för år 1918 erhåller understöd, uppgående till eller överstigande 200 kronor jämte en tredjedel av den till befattningshavaren från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt utgående pension eller understöd,

dels ock att sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, för år 1918 erhåller understöd till belopp, understigande 200 kronor jämte en tredjedel av befattningshavaren tillkommande pension eller understöd från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt, må såsom krigstidstillägg erhålla allenast så stort belopp, att detta tillsammans med det av 1917 års riksdag beviljade understödet uppgår till 200 kronor jämte en tredjedel av befattningshavaren tillkommande pension eller understöd från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt; samt

c) medgiva, att krigstidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes; ävensom

II) a) förklara, att pensionerade f. d. befattningshavare, vilka under år 1917 haft att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor och fördenskull gått miste om dem eljest enligt kungl. kungörelsen den 31 juli 1917 tillkommande krigstidshjälp, må — om de under år 1918 icke hava att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade — uppbära utöver det krigstidstillägg, som må tillkomma dem enligt mom. I här ovan, ett så stort belopp, som skulle hava såsom krigstidshjälp under år 1917 tillfallit dem, om de under sistnämnda år haft att erlægga dylik skatt för högst 1,400 kronor; samt

b) medgiva, att ifrågavarande tillägg må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under år 1917 eller år 1918 avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas från omförmälda förslagsanslag i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Riksdagen har i samband med denna proposition till behandling förehåft en inom riksdagen väckt motion, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att lärare eller lärarinna vid i Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition angivna läroanstalter, vilken efter ingången av år 1918 avgått eller avgår med pension, erhåller så stor del av i Eders Kungl. Maj:ts proposition föreslaget krigstidstillägg, som motsvarar den tid, under vilken vederbörande under året åtnjutit pension.

Till stöd för denna framställning har i motionen anförts följande:

»I Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 178, föreslås krigstidstillägg för år 1918 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl. Förslaget avser dock allenast de pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl., som den 1 jan. 1918 äga åtnjuta pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller understöd från småskollärarnas m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt. En befattningshavare, som avgår efter 1 jan., skulle sålunda icke erhålla något krigstidstillägg. Då den tillfälliga löneförbättring, vilken han jämlikt kungl. kungörelsen den 22 sept. 1917 i egenskap av ordinarie tjänsteinnehavare vid årets ingång var berättigad att uppbära, utbetalas i samma ordning som den ordinarie lönen och blott utgår för den tid, under vilken han kvarstod i tjänsten, skulle det kunna inträffa, att dylik pensionär komme att under 1918 bli ogynnsammare ställd än den, som redan vid årets början avgått med pension. Detta innebär tydligen en orättvisa, som icke kan vara avsedd med den nådiga propositionen och som därför synes böra undanröjas.

Genom beslut av 1917 års riksdag och den med anledning därav utfärdade nådiga kungörelsen den 14 juli 1917 har visserligen medgivits, att vad i k. kungörelsen den 14 sept. 1906 föreskrives om skyldighet för lärare att, så snart han uppnått 60 års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension, avgå från tjänsten, må intill utgången av år 1918 äga tillämpning allenast i det fall, att den pensionsberättigade lärarens avgång befinnes nödvändig med hänsyn till skolans bästa. På grund härav torde man kunna förutsätta, att avgång med pension under loppet av år 1918 kommer att ske blott i undantagsfall. Det är emellertid att märka, att ifrågavarande medgivande har avseende blott på lärare vid folkskola men däremot icke på lärare vid småskola eller övriga i propositionen uppräknade lärarekategorier. I varje fall utesluter det icke, att avgång med pension kan under året inträffa även bland folkskolans lärarekår. En bestämmelse i syfte att tillförsäkra här sålunda åsyftade pensionärer den hjälp, av vilken de lika så väl som övriga äro i behov, torde alltså böra av riksdagen antagas.

Vi tillåta oss erinra därom, att riksdagen nyligen i fråga om krigstidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst i anledning av väckt

motion och på första särskilda utskottets hemställen fattat beslut i syfte att tillgodose sådana befattningshavare, vilka efter ingången av år 1918 avgått med pension. I de allmänna grunder för nämnda krigstidstilläggs utgående, vilka av riksdagen godkänts, förekommer bl. a. följande: »Befattningshavare, som efter ingången av år 1918 avgått med pension, erhåller krigstidstillägg med ett belopp, motsvarande vad han enligt § 2 skolat uppbara, om han vid årets början varit pensionerad, minskat med det krigstidstillägg han såsom befattningshavare under året åtnjutit. Särskilda utskottets betänkande nr 4 § 4.

Då de lärare och lärarinnor, vilka avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 178, icke i egenskap av befattningshavare äro tillerkända något krigstidstillägg, kan ovannämnda bestämmelse icke i detta avseende bliva fullt tillämplig, eller, med andra ord, någon minskning med belopp, motsvarande förut åtnjutet krigstidstillägg, kan ej komma i fråga. I stället synes för dessa det till pensionär föreslagna krigstidstillägget böra beräknas i förhållande till den del av året, under vilken vederbörande åtnjuter pension.»

Riksdagen anser att av samma skäl, som här ifrågavarande personal erhållit krigstidshjälp för år 1917, densamma bör erhålla krigstidstillägg för år 1918. Emot de av Eders Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för krigstidstilläggets utgående, vilka i det närmaste överensstämna med de av årets riksdag förut fastställda grunderna för utgåendet av krigstidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, har riksdagen intet att erinra. Emellertid ansluter riksdagen sig även till det i berörda motion framställda yrkandet om beredande av krigstidstillägg jämväl åt sådana f. d. befattningshavare av här ifrågavarande slag, som efter ingången av år 1918 avgått eller avgå med pension eller understöd. På de av motionärerna anförda skälen har riksdagen således beslutit ett tillägg i syfte att bereda under året pensionerade krigstidstillägg med så stor del av det för hela året beräknade krigstidstillägget, som svarar mot den tid vederbörande under året åtnjuter pension eller understöd. Om en lärare sålunda den 1 mars 1918 avgått med en årlig pension å 800 kronor, skall han äga att under år 1918 uppbara tio tolvtedelar av honom för hela året tillkommande krigstidstillägg, vilket utgör 466 kronor 67 öre (200 + 266,67), eller 388 kronor 89 öre.

På grund av detta av riksdagen beslutade tillägg torde anslaget för förevarande ändamål böra i någon mån höjas. Med hänsyn till det genom kungl. kungörelsen den 14 juli 1917 medgivna uppskovet med avsked för lärare vid folkskolor torde dock antalet av de under år 1918 pensionerade bliva åtskilligt lägre än under normala förhållanden. Om anslaget höjes

med 25,000 kronor till 1,100,000 kronor, torde det bliva fullt tillräckligt att täcka jämväl den ökade kostnaden i anledning av det beslutade tillägget.

Riksdagen, som i övrigt icke har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får således meddela, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt ovanberörda i ärendet väckta motion, beslutit att

1) a) för beredande under år 1918 av krigstidstillägg åt sådana f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem ävensom vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, vilka under år 1918 äga åtnjuta pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, å tilläggsstat för år 1918 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,100,000 kronor;

b) förklara, att krigstidstillägget skall utgå *dels* till varje dylik f. d. befattningshavare, som vid årets början ägde åtnjuta pension eller understöd av ovan angivet slag, med 200 kronor jämte en tredjedel av årsbeloppet av befattningshavaren tillerkänd pension eller understöd, dock tillhoppa högst med 700 kronor, *dels ock* till varje dylik f. d. befattningshavare, som efter ingången av år 1918 avgått eller avgår med pension eller understöd av ovan angivet slag, med så stor del av det för hela året på nyss angivet sätt beräknade krigstidstillägget, som svarar mot den tid vederbörande under året åtnjuter pension eller understöd, under iakttagande likväl,

dels att från åtnjutande av dylikt tillägg undantages sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, för år 1918 erhåller understöd, uppgående till eller överstigande 200 kronor jämte en tredjedel av den till befattningshavaren från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt utgående pension eller understöd,

dels ock att sådan f. d. lärare eller lärarinna, vilken enligt beslut av 1917 års riksdag, utöver vederbörande eljest tillerkända pensions- och understödsförmåner, för år 1918 erhåller understöd till belopp, understigande 200 kronor jämte en tredjedel av befattningshavaren tillkommande pension eller understöd från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt, må såsom krigstidstillägg erhålla allenast så stort belopp, att detta tillsammans med det av 1917 års riksdag beviljade understödet upp-

går till 200 kronor jämte en tredjedel av befattningshavaren tillkommande pension eller understöd från vederbörande pensionsinrättning eller understödsanstalt; samt

c) medgiva, att krigstidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under året avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes; ävensom

II) a) förklara, att pensionerade f. d. befattningshavare, vilka under år 1917 haft att erlägga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor och fördenskull gått miste om dem eljest enligt kungl. kungörelsen den 31 juli 1917 tillkommande krigstidshjälp, må — om de under år 1918 icke hava att erlägga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 1,400 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade — uppbära utöver det krigstidstillägg, som må tillkomma dem enligt mom. I här ovan, ett så stort belopp, som skulle hava såsom krigstidshjälp under år 1917 tillfallit dem, om de under sistnämnda år haft att erlägga dylik skatt för högst 1,400 kronor; samt

b) medgiva, att ifrågavarande tillägg må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under år 1917 eller år 1918 avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas från omförmälda förslagsanslag i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Stockholm den 30 april 1918.

Med undersåtlig vörndnad.
